

نقاشی‌ها و خط‌خطی کردن‌های کودکان

مر تزی مهر آور
فوق دیپلم کودکان استثنایی - اردستان

مقدمه

و جسمانی آنان باشد. راهنمای نقاشی پیش از آن که موضوعی برای نقاشی بچه‌ها برگزیند، نیازمند آن است که از اوضاع روحی، خصوصیات و شرایط زیست آن‌ها آگاه شود. او باید بداند که هر يك از بچه‌ها در چه محیطی زندگی می‌کند و شرایط فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی هر يك از چه قرار است. این آگاهی همه جانبه از شرایط زیست کودک باعث می‌شود که مری بهتر بتواند از تأثرات ذهنی در جهت رشد فکری او بهره بگیرد. شایسته یادآوری است که تمایل موضوعاتی که جذابیتی برای کودکان ندارد، خطاست. «ممکن است آن‌ها به خاطر احترام به معلم، تسلیم خواست‌های قالبی و قراردادی او شوند، ولی این کار نوعی ضایع کردن فکر خلاق کودکان است» (همان منبع، ص ۹۶).

نقاشی و دل‌ریزی کودکان به اختراع و اکتشاف

کودکان اکتشافات لذت بخش و نامحدودی دارند و آثارشان واقعاً هیجان‌انگیز است. آنان در سنین پایین همواره فعالیت‌های خلاقانه دارند و تا زمانی که سانسور وارد زندگی‌شان نشده است، فراگیری، ابداع، اکتشاف و کسب تجربه به وسیله خط‌ها و رنگ‌ها

نقاشی، فعالیتی شخصیتی است که می‌توان آن را از دیدگاه‌های متفاوت بررسی کرد. کودکان، معمولاً، طبیعتی جویا و ذهنی ساده و روشن دارند، به همین سبب بسیار تأثیر پذیرند. آن‌ها مایل‌اند دنیای اطراف خود را به سرعت بشناسند و روابط میان اشیا و حوادث را درک کنند و درست به همین دلیل مدام سؤال می‌کنند و بزرگترها را با پرسش‌های پی در پی خود عاجز می‌کنند و در عین حال نیز کمتر قانع می‌شوند.

بعضی از نقاشی‌های کودکان طرح‌های تزئینی یا خطوطی‌اند که تعریف و توصیف آن‌ها نسبتاً آسان است، اما بیشتر نقاشی‌هایی که کودکان می‌کشند، تصویر ذهنی باز نمایی چیزی به شمار می‌آیند. از جمله عواملی که در تفسیر نقاشی‌های کودکان به کار گرفته می‌شوند، می‌توان از طرز قرار گرفتن نقاشی بر روی صفحه کاغذ، ضخامت خطوط، توالی اجزای کشیده شده، مقدار توزیع جزئیات، پاک‌شدگی‌ها، تصویر لباس، خط‌خطی کردن‌ها و زمینه نام برد (داداش‌زاده، ۱۳۷۳).

موضوعات گیرا برای نقاشی کودکان

موضوع نقاشی کودکان باید ساده باشد، از مسائل روزمره زندگی انتخاب شود و قابل فهم و هماهنگ با رشد فکری، عقلانی

۷۸

پژوهش

نشریه ماهانه آموزشی - تربیتی
فروردین و اردیبهشت ۱۳۸۶
شماره ۳۱ - ۳۰

صورت می‌گیرد. خط‌ها و رنگ‌ها، خود از کشف‌های تازهٔ کودک است.

کودکان در مورد طرح‌های ابداعی خود بسیار جدی سخن می‌گویند و اگر مورد تمسخر بزرگترها قرار نگیرند، با خوشحالی و هیجان جزئیات آن‌ها را بیان می‌کنند. کودکان با ترسیم آمال و آرزوهای خود آزادانه ابراز عقیده می‌کنند و با راحتی سرشار از عاطفه و محبت قصه دل خود را بازگو می‌کنند. کودکان از طریق نقاشی، اشتیاق و تمایلات خود را بی‌پرده عیان می‌کنند و خوشحال‌اند که هیچ چیز مانع کارشان نیست. آنان برای خلق اثر خود از هر چیز و هر کسی که بخواهد محدود و مقیدشان کند، می‌گریزند و سعی می‌کنند تسلیم خواسته‌های دیگران نشوند. کودکان تا آن جا که ممکن است می‌کوشند مطالب و فرمول‌های قراردادی را به میل خود دگرگون کنند تا بدین وسیله به بزرگترها بگویند: «دوست دارم آن چه را که در خاطر من نقش بسته است بیان کنم».

بنابراین، به منظور غنی کردن تخیلات و اندیشه‌های کودکان، انتخاب موضوعاتی مانند: طرح ماشین، هواپیما، دوچرخه، ساختمان و... ضروری است. این طرح‌ها می‌توانند در زمینه ابداع و اختراع برای حل مشکلات کودکان جالب و دیدنی باشد. به هر حال راهنمای خوب با بهره‌گرفتن از روش‌های درست به سادگی می‌تواند علاوه بر پی بردن به مشکلات کودکان، آنان را از سکون و انجماد فکری به سوی ابداع و اختراع سوق دهد (همان منبع، ص ۱۰۸).

نقاشی، یک مهارت حرکتی ظریف

همهٔ فعالیت‌های حرکتی به نیرومندی، تعادل و چالاکی نیاز ندارند. بسیاری از فعالیت‌های حرکتی مانند: بستن بند کفش، شستن دست‌ها، بازویسته کردن زیپ و دکمه‌های لباس، مستلزم هماهنگی حرکتی ظریف‌اند. یکی از مهارت‌های حرکتی ظریف در کودکان، «ترسیم» است. کودکان می‌توانند از همان دوران خردسالی قلم را به دست بگیرند و روی کاغذ خطوطی را بکشند. در مراحل اولیه، کودک از خط خطی کردن‌های مداوم، هدف‌های متعددی را دنبال

کودکان در مورد طرح‌های ابداعی خود بسیار جدی سخن می‌گویند و اگر مورد تمسخر بزرگترها قرار نگیرند، با خوشحالی و هیجان جزئیات آن‌ها را بیان می‌کنند. کودکان با ترسیم آمال و آرزوهای خود آزادانه ابراز عقیده می‌کنند و با راحتی سرشار از عاطفه و محبت قصه دل خود را بازگو می‌کنند.

می‌کند. از يك سو ممکن است برای کشف حسی به کار رود، برای مثال کودک بخواهد قلم موی نقاشی یا نوک مداد را لمس کند و از سوی دیگر ممکن است بخواهد از راه ترسیم، افکار و احساسات خود را بیان کند. به دیگر سخن، نقاشی نه تنها نشانگر هماهنگی حرکتی ظریف کودک، بلکه بیانگر خودپنداره، نگرش‌های عاطفی و رشد شناختی او نیز می‌باشد (علیزاده، ۱۳۸۳، ص ۳).

نتیجه‌گیری

نقاشی، مثل خواب و رؤیا به کودک امکان می‌دهد تا اطلاعات و رفتارهایی را که از دنیای بیرون کسب می‌کند از هم جدا سازد و سپس دوباره آن‌ها را تنظیم کند. کودک در نقاشی‌هایش، مانند خواب و رؤیا، خود را از ممنوعیت‌ها رها می‌سازد و در حالتی ناخودآگاهانه، دربارهٔ کشفیات و دلهره‌هایش با ما سخن می‌گوید. به همین دلیل، اگر آموزش نقاشی را برپایهٔ تصحیح نقاشی قرار دهیم و از سنین پایین کپی و تقلید کردن را به کودکان بیاموزیم، اشتباه بزرگی مرتکب شده‌ایم.

نقاشی کودکان، فقط يك وسیلهٔ پرورش خلاقیت و پختگی کودک یا شاخص تکامل نیست و آن را باید به عنوان وسیله‌ای برای تحقیق و مبادله با محیط اجتماعی - با دنیای بزرگسالان - و همانند نشانهٔ حالات عاطفی کودک در نظر گرفت (داداش‌زاده، ۱۳۷۳).

فهرست منابع:

- علیزاده، حمید (۱۳۸۳). کاربرد نقاشی در شناخت، ارزیابی و درمان مشکلات کودکان استثنایی، ماهنامهٔ تعلیم و تربیت استثنایی، شمارهٔ ۳۰.
- داداش‌زاده، کاوه (۱۳۷۳). نقاشی و نوشته‌های کودکان. تهران: انتشارات گوتنبرگ.

۷۹

پسند

نشریهٔ ماهانه آموزشی - تربیتی
فروردین و اردیبهشت ۱۳۸۶
شماره ۳۳۱ - ۳۳۰